

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2005. október 26.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	_____
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	_____
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámát.**

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataratás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata stb.) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni:

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetéseknél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
--

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmazza az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolati egység befejezhető és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. A hellenizmus kultúrája és emlékei (Összesen 3 pont.)

- a) B)
- b) C)
- c) A)

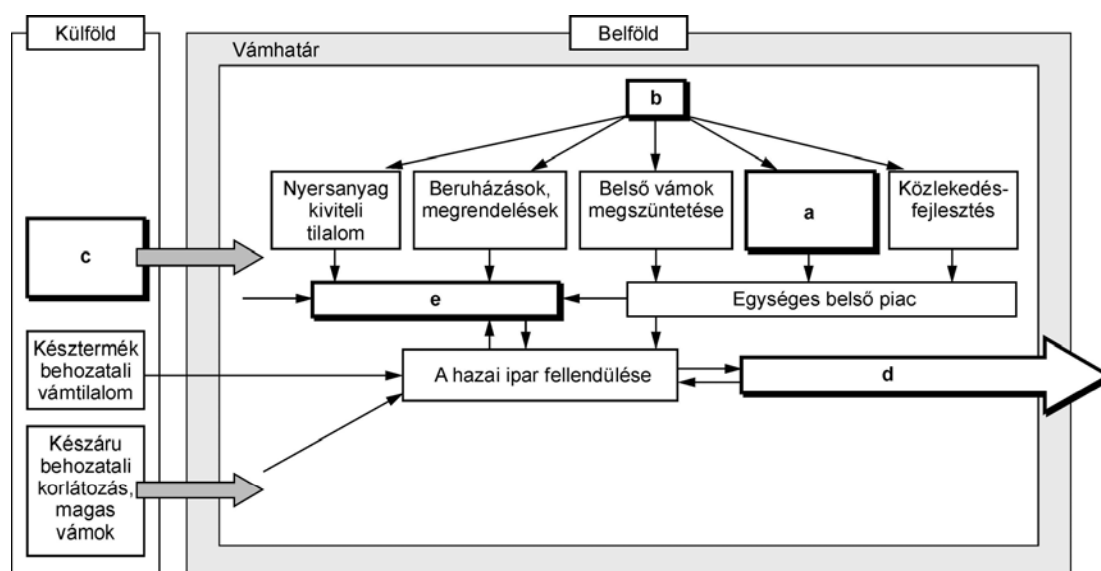
2. Világvallások (Összesen 4 pont.)

- a) 4.
- b) 3.
- c) 2.
- d) 1.

3. A honfoglalás (Összesen 4 pont.)

- a) 4
- b) 2
- c) 1
- d) 3

4. Francia abszolútizmus (Összesen 5 pont.)

5. Végvári küzdelmek (Összesen 3 pont.)

1.	2.	3.
c)	b)	a)

6. Francia forradalom (Összesen 3 pont.)

- a) 3.
- b) 9.
- c) 16.

7. Nemzetiségek (Összesen 4 pont.)

- a) 1900.
- b) kis mértékben nőtt
- c) szlovák
- d) asszimiláció

8. Náci propaganda (Összesen 3 pont.)

- a) a horogkereszt (0,5 pont)
- b) 2. A plakát a náci párt hatalomra kerülése előtt készült. (0,5 pont)
- c) 2. A plakát célja, hogy megnyerje a szavazókat, és így törvényes (parlamentáris) úton kerüljenek hatalomra. (0,5 pont)
- d) Pl.: A náci párt munkahelyeket és így megélhetést fog biztosítani a választási győzelmük után. *Bármilyen hasonló tartalmú, jó megoldás elfogadható!* (0,5 pont)
- e) Igen. Pl.: Hiszen a választásokon a magas munkanélküliség miatt a náci párt jól szerepelt és 1933-ban hatalomra is jutott. (1 pont) *Bármilyen hasonló tartalmú, jó megoldás elfogadható!*

9. Társadalmi rétegződés (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

A társadalmi kategória, ahová valójában tartozik	A rossz kategóriában lévő társadalmi csoport neve
kispolgárság	birtokos parasztság
elit	nagypolgárság
alsó osztály	agrárproletariátus
középosztály	értelmiségiek

10. Kádár-korszak (Összesen 3 pont.)

- a) Pl. nincs szabadideje; *vagy* elhanyagolja a családját; *vagy* a társas kapcsolatai beszűkülnek; *vagy* túlhajszolt, egészségügyi állapota romlik.
- b) Pl. a főállás alacsony bére; *vagy* megélhetési gondok; *vagy* így jutottak többletjövedelemhez.
- c) Pl. ellenkezett a társadalmi egyenlőség tanával; *vagy* a másodállás növelte a jövedelmi különbséget, így aláasta a rendszer által meghirdetett társadalmi egyenlőséget.

11. A tömegkultúra (Összesen 4 pont.)

- a) Ha egyszer beleül, többé nem akar kiszállni! (0,5 pont)
- b) Termelő szempontjából: pl. növelheti az eladott áruk mennyiségét. (1 pont)
Vásárló szempontjából: pl. a választék megismerése, tájékozódás. (1 pont)
- c) Pozitív: pl. bővül a választék vagy új munkahelyek jönnek létre vagy az árak csökkennek. (0,5 pont)
Negatív: pl. környezetszennyezés *vagy* állandó vásárlási kényszer *vagy* tömegtermelés. (Elemenként 0,5 pont.)

12. Választási rendszer (Összesen 5 pont.)

- a) általános
- b) közvetlenül
- c) titkosan
- d) egyéni
- e) területi vagy párt

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A görög hitvilág (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a görög hitvilág jellemzőiről ír, és a válasz tartalmazza, hogy a vallás meghatározta a görögök mindennapi életét. A válasz a források használatával lényegi összefüggésekre utal, pl. az ókori görögök hitvilágára a többistenhit jellemző, az istenek emberi tulajdonságokkal vannak fölruházva.	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Megállapítja, hogy az ókori görög vallás a görög törzsek bevándorlásával alakult ki, és a demokrácia idején teljeseedik ki; és rögzíti, hogy a vallás a görögség által lakott egész területre kiterjedt.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (pl.: hitvilág, összetartozás, hierarchia,.) illetve a témához tartozó fogalmakat (pl. emberarcú istenek, természeti vallás, többistenhit).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a görögök hitvilága természeti vallás volt, és megállapítja, hogy legfőbb isteneik a természet három elemét testesítették meg (Föld, tenger, alvilág); vagy utal arra, hogy szigorú hierarchia uralkodott az istenek között, és megállapítja, hogy ez a korai görög kor társadalmának tükörképét is jelenti.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja, hogy a vallás az ókori Hellaszban az összgörög összetartozás fontos eleme volt. T Pl.: rögzíti, hogy a görögök összetartozásának egyik legismertebb rendezvénye az olimpia volt, mely a széttagolt polisz-társadalom idején is erősíteni tudta a görög világ egységét. T Pl.: utal arra, hogy a görög vallás és művészet szorosan kapcsolódott egymáshoz, és megállapítja, hogy a görög kultúrában született művészeti alkotások (pl. drámák, épületek) a görög hitvilág közös kulturális elemeit örökítették meg.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

14. Az ENSZ (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az ENSZ megalakulásának és tevékenységének jellemzőit mutatja be. A válasz bemutatja az ENSZ gyakorlati tevékenységét. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. nemzetközi konfliktusok kezelése, a BT szerepe, a bíróság tevékenysége, élelmezési problémák megoldása, gazdasági fejlesztések finanszírozása stb.).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl.: rögzíti, hogy az ENSZ a II. világháborút követően (1945 szeptemberében) alakult meg, a nagyhatalmak szándékai nyomán, utal földrajzi vonatkozásaira (pl. székhelye New York).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (pl. béke és biztonság, globalizáció, nemzetközi konfliktusok, alapvető emberi jogok stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (pl. Nemzetközi Bíróság, Biztonsági Tanács, biztonságpolitika, ENSZ nemzetközi szervezetei közül bármelyik felsorolása stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti az ENSZ felépítését, nemzetközi szervezeteinek rendszerét és főbb jellemzőit (pl. Biztonsági Tanács, Hágai Nemzetközi Bíróság, Gazdasági és Szociális Tanács nemzetközi programjai) és megállapítja, hogy számos szervezete foglalkozik a nemzetközi problémákkal; vagy kigyűjti és felhasználja válaszában azokat az információkat, amelyek az ENSZ megalakulásához, működéséhez kapcsolódnak (világméretű problémák, regionális konfliktusok stb.) és megállapítja, hogy a Biztonsági Tanácsnak van igazán jelentős funkciója.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó megállapítja, hogy az ENSZ-nek szerepe van a nemzetközi problémák és konfliktusok kezelésében és megoldásában. T Pl.: rögzíti, hogy számos világméretű probléma (pl. globális felmelegedés, mezőgazdaságilag elmaradott térségek fejlesztése, gazdasági programok, katonai konfliktusok, éhezés a „harmadik világban”) rendezése lokális szinten nehezen oldható meg, és következtet arra, hogy ezek megoldása csak nemzetközi összefogással, koordinációval kezelhető. T Pl.: rögzíti, hogy az ENSZ jelentősége különösen a hidegháború időszakában volt meghatározó, hiszen a szovjet-amerikai szembenállás időszakában a tárgyalásos kapcsolatok fönntartását (Korea, Vietnam) is biztosítani tudta.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

15. Az Aranybulla (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a szerviensek nemességbe emelkedéséről ír. A források használatával lényegi összefüggésekre utal, pl. hogy az Aranybulla egyes pontjai hogyan biztosították a szerviensek számára az uralkodó osztályba tartozásuk jogi alapjait.	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Megállapítja, hogy az Aranybulla 1222-ben született meg a hatalomból kiszorított előkelők és a királyi szerviensek alkalmi összefogásának eredményeképpen, utal földrajzi vonatkozásokra (a király hódító hadjáratai).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (pl. királyi hatalom gyengülése, előkelők, birtok, birtokadományozás, adómentesség, hadba vonulási kötelezettség, szabad végrendelkezés), illetve a témához tartozó fogalmakat (pl. Aranybulla, szerviens, báró, nemes, magánhadsereg, nemesi szabadságjogok, ispáni joghatóság).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a szerviensek az Aranybullában számos szabadságjogot vívtak ki (pl. birtokaik adómentessége, szabad végrendelkezés joga, érvényes bírói ítélet nélkül nem tartóztathatók le, csak az országot ért támadás esetén kellett hadba vonulniuk), és megállapítja, hogy a szabadságjogok révén megkapták a kiváltságos réteghez való tartozás jogi alapjait.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja annak okait, hogy a szerviensek miért kapcsolódtak az Aranybulla-mozgalomhoz, és a bullában megszerzett kiváltságokat hogyan használták fel később az uralkodókkal folytatott politikai harcukban. T Pl.: felismeri, hogy a XIII. század elejére a bárók hatalma megnövekedett, mert az új királyi politika haszonélvezői voltak, és megállapítja, hogy ezek eredményeként megnőtt birtokaik mérete és a hatalmuk is, továbbá leírja, hogy a bárók szerették volna a királyi szervienseket betagozni a magánhadseregükbe. T Pl.: rögzíti, hogy a királyi szervienseket birtokaik megvédték attól, hogy jobbágyi sorba süllyedjenek, de féltek a bárói függés alá kerüléstől, ezért továbbra is ragaszkodtak a királytól való laza függéshez; vagy az Aranybullában megszerzett kiváltságok a szervienseket ezután minden más társadalmi csoporttól megkülönböztették, és ezek lettek azok a nemesi sarkalatos jogok, melyek megőrzéséért a köznemesség később olyan kitartóan harcolt.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

16. A mohácsi csata (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a mohácsi csatavesztés előzményeit, okait és körülményeit tárja fel.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a Mohács előtti Magyarország katonai és társadalmi válságát.</p> <p>Az elemzés feltárja, hogy Magyarország gazdasági, katonai ereje önmagában kevés volt a nagyhatalommá váló Török/Oszmán Birodalommal szemben.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi és összehasonlítja a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl.: megállapítja, hogy a XVI. század elejére az Oszmán Birodalom Európa legerősebb katonai államává vált, és rögzíti, hogy az 1520-as években eredményesen támadta a Magyar Királyságot, és kitér földrajzi vonatkozásokra (pl. végvárrendszer, Nándorfehérvár 1521.).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. kereszténység, nagyhatalom, hegemonia, hatalmi egyensúly stb.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvári rendszer, hódoltság, aktív védelem, akciórádiusz stb.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: bemutatja Magyarország honvédelmi helyzetét, és megállapítja, hogy az oszmánok elleni harc sikeres felvételére az ország nem volt képes.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az ország erejét gyengítette a királyi hatalom erőtlensége, a nemesség széthúzása, és megállapítja, hogy ezek a tényezők a szükségesnél jobban meggyengítették az ország erejét.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a magyar hadvezetőség katonailag is rosszul készült fel a csatára (pl. a helyszín kiválasztása, a seregek szétszórtsága), és megállapítja, hogy ezek is szerepet játszottak a súlyos katonai vereségben és a hadsereg pusztulásában.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja az ország nemzetközi helyzetét, belpolitikai jellemzőit.</p> <p>T Pl.: feltárja, hogy a király központosítási kísérlete kudarcot vallott a nemesség ellenállásán, ezért is volt képtelen a hatékony védelem megszervezésére.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az Oszmán Birodalom élén a kor egyik legtehetségesebb uralkodója (Szulejmán) állt, aki az európai terjeszkedést előtérbe helyezte, és megszervezte a kor legerősebb hadseregét, következtet arra, hogy emiatt or-</p>	0–10

	<p>szágunk csak nemzetközi összefogással lett volna képes megállítani a törököt.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az országban szétszórva voltak a se-regrészek, nem történt meg ezek összevonása, és megállapítja, hogy a nemesség egészét nem sikerült harcba állítani; <i>vagy</i> utal arra, hogy II. Lajos elhamarkodottan döntött a csata megvívása mellett, melynek eredményeként ő maga is odaveszett, és megállapítja, hogy halála tovább rontotta az ország esélyeit a katonai ellenállásra.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

17. Mária Terézia, kettős vámhatár (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó feltárja a vámrendelet kiadásának gazdasági okait, jellemző vonásait és kitér a magyar gazdaságra gyakorolt hatására, a válasz tartalmazza, hogy a vámrendelet része a birodalmi gazdasági reformoknak.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. kettős vámhatár jött létre).</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Mária Terézia 1740-1780 között uralkodott (<i>vagy</i> uralkodásának második fele felvilágosult abszolutizmus időszaka) és Magyarország ekkor a Habsburg Birodalom része volt.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (pl. gazdaság, kereskedelem, vám, behozatal, kivitel, adó, piac), illetve a témához tartozó konkrét történelmi fogalmakat (pl. merkantilizmus, rendelet, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rendszerezve mutatja be a kettős vámhatár jellemzőit (hol és milyen termékek esetén magas, illetve alacsony a vám), és megállapítja, hogy ezzel a birodalmi gazdasági érdekek érvényesültek a magyar gazdasági érdekekkel szemben</p>	0–4

	<i>vagy</i> Mária Terézia növelni akarta az állami bevételeket, de a magyar nemesség adómentes volt, és megállapítja, hogy nem tudta rávenni őket az adózásra, bevezette a vámrendeletet.	
Eseményeket alakító tényezők	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy a merkantilista gazdaságpolitikából, hogyan következett a vámrendelet kiadása és bemutatja a vámrendelet sajátos, kettős hatását a magyar gazdaságra.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a bécsi udvar egységes, modern, erős, birodalmat akart létrehozni, melynek megvalósítása óriási összegeket igényelt, és megállapítja, hogy ezért a merkantilista gazdaságpolitika növelni kívánta az állam bevételeit, melynek egyik eleme a vámrendelet volt.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy ekkor lett Magyarország a birodalmi piac része, így a magyar mezőgazdaság termékei elvesztették a birodalmon kívüli piacaik egy részét, de biztos piacuk lett a birodalmon belül, illetve az osztrák és cseh iparnak így lett biztos piaca Magyarország; <i>és/vagy</i> a belső vámhatár fenntartása az egységes birodalom kiépítésével ellentétben az önálló magyar piac és gazdaság kialakulásához is vezetett.</p>	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

18. Az 1848–49. évi szabadságharc (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a szabadságharc 1848 szeptembere és 1849 februárja közötti időszak katonai eseményeit elemzi.</p> <p>A válasz lényegretörően mutatja be, hogy a magyar haderő a harcok során alakult meg és vált az osztrákok egyenrangú ellenfelévé.</p> <p>Az elemzés feltárja az egyes hadjáratok stratégiai jelentőségét (a felvidéki hadjárat biztosítja a tiszántúli felkészülést, Bem erdélyi sikerei lehetővé teszik a kormány és a törvényhozás debreceni munkáját).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat fogalmaz meg, következtetéseket von le.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Azonosítja a hadiesemények időpontjait (1848 szeptembere és 1849 februárja között) és az egyes csatákat időben és térben jól helyezi el (Felvidék, Erdély).</p>	0–4

Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. forradalom, függetlenség, szabadságharc, alkotmányos királyság vagy monarchia, alkotmány stb.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. feldunai hadtest, OHB, váci kiáltvány, áprilisi törvények, kormánybiztos, népfelkelő stb.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti a magyar honvédség létrejöttének politikai és katonai feltételeit, és megállapítja, hogy a hadseregszervezés a visszavonulások ellenére folyamatosan és eredményesen folyt.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Magyarországnak katonailag sikerült megszerveznie önmagát 1848 késő őszére, és megállapítja, hogy a császári haderő létszámban nagyobb volt, de a honvédsereg méltó ellenfele lett.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy az osztrák hadvezetés túlértékelte az 1848. decemberi sikereit, és megállapítja, hogy ez is hozzájárult az eredményes önvédelmi harc folytatásához.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a hadműveletek stratégiai, politikai és katonai hátterét.</p> <p>T Pl.: rögzíti a fontosabb hadműveletek, hadjáratok céljait (Tiszántúl biztosítása), és megállapítja, hogy a magyar hadsereg visszavonulása ellenére eredményesen folyt a hadsereg szervezése és felkészítése.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy az 1848-49 fordulóján hozott politikai és katonai intézkedések megmentik a szabadságharcot az azonnali bukástól, és megállapítja, hogy ezekkel az intézkedésekkel lehetett a honvédsereg erőit egyesíteni.</p> <p>T Pl.: feltárja, hogy a visszavonulás politikai feszültséget eredményezett a politikai és a katonai vezetés között, és megállapítja, hogy a tisztikar hűségének bizonyítékeként került sor a váci kiáltvány kiadására, melyben a honvédség az alkotmányhoz való hűségét hangsúlyozza.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

19. Bethleni konszolidáció (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Nagyatádi Szabó István-féle földreformot mutatja be. A válasz tartalmazza a reform következtében létrejött változásokat. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a reform következtében Magyarországon a birtokrendszer felépítése nem változott meg).	0–4
Tájékozódás térben, időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, helyesen állítja fel az időrendet. T Rögzíti, hogy a földreform Magyarországon az ellenforradalmi rendszer hatalomra jutása után (1920.), a Teleki-kormány idején került kidolgozásra, és erre az időszakra estek a trianoni békeszerződés területi veszteségei.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat: pl. gazdaság, fejlődés, társadalmi rétegződés, illetve a témához tartozó konkrét fogalmakat: pl. konszolidáció, földreform, föld nélküli parasztság, törpebirtok, kis- és középparasztság, nagybirtok.	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: megállapítja a táblázat és a szöveg alapján, hogy a földosztás hatására jelentősen megnőtt a kisbirtokok száma, amelyek azonban rossz, terméketlen földeken helyezkedtek el, és következtet arra, hogy a földosztás után létrejött paraszti birtokok nagyon kicsik voltak, és művelésük ráfizetéses volt.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja a földreform jellemzőit, pozitív és negatív hatását. T Pl.: fölismeri, hogy a földreform révén számos paraszt jutott földhöz (kétfélmillió embert érintett), és megállapítja, hogy a reform nem volt képes a földkérdés megoldására, hiszen modern művelésre alkalmatlan törpebirtokok jöttek létre, és a magyar birtokszerkezet alapvetően változatlan maradt. T Pl.: rögzíti, hogy a földkérdés kezelése kulcsfontosságú politikai kérdés volt a konszolidáció szempontjából, hiszen a parasztságot a rendszer mellé állította. Ugyanakkor felismeri, hogy a birtokok családi gazdálkodásra sem voltak alkalmasak, a parasztok tönkrementek, s az iparosodó városok nem tudták felszívni a munkaerőfelesleget.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

20. Életmód a Rákosi korszakban (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a Rákosi-korszak főbb jellemzőit és ezek kölcsönhatásait elemzi.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be a szovjet mintára végrehajtott erőszakos társadalom- és gazdaságátalakítást.</p> <p>Az elemzés feltárja a kommunista hatalomgyakorlás és a módszerek közötti összefüggéseket (pl. erőszakos kollektivizálás és a nehézipar fejlesztés életszínvonal-csökkentő hatásai).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl.: megállapítja, hogy a Rákosi-korszak az 1950-es évek elejére (1949–53.) tehető; párhuzamba állítja az időszakot a nemzetközi folyamatokkal, átlátja a korszak térbeli összefüggéseit (pl. az ország a szovjet blokkba kényszerült).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. iparosítás, totális diktatúra, terror stb., illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket: pl. ÁVH, téveszesítés, személyi kultusz, kulák, kitelepítés stb.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a Rákosi-korszakot erőteljes iparosítás jellemezte, különösen a nehézipar terén, és megállapítja, hogy mindezt más ágazatok és az életszínvonal rovására valósították meg.</p> <p>T Pl.: említi, hogy az ipar államosítás után megkísérelték a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálását, terrorisztikus eszközöket alkalmazva.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a korszakban Magyarországon is kibontakozott a személyi kultusz, Rákosi Mátyás elvtelen dicsőítése, és megállapítja, hogy ez a diktatúrák egyik kísérőjelensége.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a Rákosi-korszak jellemzőit, elemzi a nemzeti önrendelkezés, a proletárdiktatúra, a pártállami működés belső összefüggéseit.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy Magyarországon a kommunista rendszer a Szovjetunió nyomására és közreműködésével jött létre, és megállapítja, hogy a rendszert csak diktatórikus eszközökkel lehetett fenntartani, így a korszakban számos törvénytelenséget követett el a rendszer (konceptiók perek, kitelepítések stb.).</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az ipar és a mezőgazdaság szocialista átalakítása szovjet mintára valósult meg <i> vagy </i> megállapítja, hogy az erőszakos reformoknak ideológiai (a társadalom átalakítása), gazdasági (munkaerő biztosítása az iparosításhoz) és politikai (felkészülés a harmadik világháborúra) okai voltak.</p>	0–10

	<p>T Pl.: rögzíti, hogy a személyi kultusz szervesen kapcsolódott a rendszer többi jellemzőjéhez (pl. szovjet minta másolása, megfélemlítés, demokrácia hiánya), és megállapítja, hogy a rendszer támaszát a pártbürokrácia és a hozzájuk kapcsolódó erőszakszervezetek (ÁVH) jelentették.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21